

natančno, kakor znanstvenost zahteva. Še le predsedniku zvezdoznanskega društva v Londonu, Mr. Bailly-u se je po sreči obnesla neizmerna skusba, s katero se je mnogo let neprestano in neutrudljivo pečal.

Znanstvene opravila, ktere pri tej skušnji po učeno in modro narejenih naravoslovnih računih navadno tehtnico nadomestujejo, se ne dajo razjasniti brez ostrejših in natančnih naravoslovnih znanost, risanj in oblik. — Za naš namen bodemo zadovoljni s tem, da si le vse dobro mislimo in jasno razložimo.

Razun navadne vage, ki je vsacemu znana, je še drug pomoček, s katerem se dá najti teža telés, primerna teža namreč, to je, razmera též dveh stvari. Če obesimo, postavimo, funtno težino na raztegljivo nit in si zapamtimo, kako deleč se je nit raztegnila, potem pa drugo stvar na ravno tisto nit privežemo, najdemo primerno težo privezane stvari k teži funtne težine, ako zaznamovamo, kako deleč se je nit vsakokrat raztegnila.

Tehtnica, s katero so zemljo vagali, je bila primerjajoča, pa le neskončno sestavljena, tako, da je posebne opaznosti zahtevala.

Newton pravi, da teža je privlačivna moč dvéh stvari med seboj, ki je tem večja, če bolj se stvari ena drugi približavate. Kolikor več delov je tedaj v eno telo (stvar) stlačenih, toliko gosteje je telo, toliko večja je njegova privlačivna moč, to je, teža. Topova krogla je težka, ker v njo je dosti delov stlačenih; ravno tako tudi v zemljo, in za tega voljo se močno na-se vlečete. Ako topovo kroglo v zraku, drugo stvar pa v sredini med njo in zemljo obesimo, vleče to stvar na vzdol zemlja, kviško pa krogla. Naravno vleče zemlja zavoljo množine raznih v njej združenih delov z dosti tisuč bilijonkrat večo težno močjo, kakor krogla. Kakor hitro pa nam je mogoče, tej privlačivni moči zemlje primerno neizmerno malo privlačivno moč krogle najti, smo že tudi tehtnico za zemljo našli.

Se vé da še z vsem tem nikakor nismo dosegli, češar želimo, in da si še nikakor misliti ne moremo, kakošna je tista skrivnostna hiša na Tavistaku v Londonu, v kateri je Mr. Bailly veliko let dan na dan sedel in skoz povešavne stekla v zrakotišno zatvorenih steklenih škrinjah s tankimi, nevidnimi nitkami in kroglicami, z gorko-, zrako- in vlagomeri nevidne znamenja in čudeže bral, dan na dan zapisaval, preračunaval in zavoljo tisučerihi moči pridaval in odjemal, dokler ni nazadnje iz mnogih debelih bukev, ki so polne številke in skrivnostnih oblik, neizmerno tudi za naj večo izobraznost, za naj orjaškejšo računoslavno bistroumnost nezapopadljivo številko povedal in rekel: „Toliko vaga zemlja!“

Akoravno je skušnja, ki je to številko dala, od vsacega dihleja, žarka, in celó od vsacega deliča gorkote iz roke pazovavca zavisela, in se je tedaj vse skerbljivo skerbljivo odstranjevati ali pa natanko preračunovati moralo, češar mi pri naj pazljivejšem tehtanji tisučega dela libre ne opazimo, je vendar prvi strog pri vaganju zemlje le otročarija bila: dolga, tanka, lesena šiba, v sredini na svilno mešičkovo nitko obešena, s kroglicami na obeh koncih, tako da v navpičnem postavljenji miruje, če je nič ne moti.

V ta namen je visela šiba v zrakotišno zatvoreni stekleni škrinji tako, da je bilo mogoče, velike celostne in natančno obele krogle djati blizo koncov šibe. Krogle so potem razmerno, kar je računoslovski znano, na-se vlekle šibo, da se je tresti začela; in za sleherni mahljej šibe potrební čas je pravo merilo za privlačivno moč zemlje, ki je primerna privlačivni moči krogle.

Povemo še, da je Bailly, posluživši se vseh znanstvenih sredstev, vse skušnji nevarne pomote ali odstraniti ali iznova računati mogel, da je natanko zvedil, kako težka je zemlja, in se tako srečno ognil nezgodi, ki se je pripetila pred nekoliko leti v Parizu, ko so z nekim velikim pendelnom skušavali in zastonj iskali teže zemlje. K tej skušnji je derlo ljudstvo, kakor da bi mu se kazale divje

zveri; Mr. Bailly pa je delal mnogo let čisto sam, in le malokadaj je svojim prijatelom pripustil, da so po perstih hodivši smeli ogledavati naprave, s kterimi je zemljo vagal; tudi sončno luč je odstranjeval in govoril kakor duh z duhovi skoz stekla in dalekoglede. „Le po mehkih preprogah lezé se je približeval tehtnici zemlje; svoj hod, svoje dihanje, svoje žilobitje, svojo životvorno gorkoto, vse, kar bi morebiti motiti znalo, je popustil in se vsakokrat le z nekim strahom in spoštovanjem skusbenim napravam približeval.“

Tako 18 mescev dolgo dan na dan delaje je 1300krat skušal, preden je še začel prave skušnje za vaganje zemlje. Potem je vagal cele štiri leta v eni temni delavnišnici, dokler ni končno iz svojih debelih knjig izračunil, kako težka je zemlja.

In kako težka je tedaj? V njegovih velikih knjigah stoji zapisano naj orjaškejše znanstveno delo, ki nam to pitanje odgovarja in pravi:

„g. = 5.6747 s pomanjkanjem, ki ni večje od 0.0038.“

Po našem se to pravi: g. (gostoba) zemlje je enaka 5.6747, kar nam kaže, da je zemlja 5½krat težja, kakor bi bila, ako bi samo iz vode obstala; da je 2krat težja, kakor nje naj terdnejša skala, polovico tako težka, kakor svinec, in 2krat tako kakor kositar in cinak, in da vaga:

1.256.195.670.000.000.000.000.000 angleških ton (tona ima 20 centov), to je, en kvadrilijon, dve sto in šest in petdeset tisuč (tavžent), sto in pet in devetdeset trilijonov šest sto in sedemdeset tavžent bilijonov ton. Če pomerimo pomanjkanje, ki 385 bilijonov ton iznaša, tej neizmerni številki, je ravno toliko, kakor stotni del libre pri enem kubiškem čevlji vode, ki 62 in pol funta vaga.

To je številka, ki je ne more zapopasti nobena človeška pamet; ko bi bil kdo sto let pred Kristusovim rojstvom šteti začel, in neprenehoma vsaki dan skoz vse mesce, leta in stoletja štel in bi tudi ne bil utegnul ne jesti, spati in dihati, bi še tudi enkrat do bilijonov ne bil prištel, veliko manj do 256.195 trilijonov, kar še blizo ni en kvadrilijon. In to so le angleške tone, kterih vsaka 20 naših centov ima; kaj pa, če se vpraša: koliko je to na cente, funte, lote, ali dele, iz kterih je zemlja sestavljena? kterih je morebiti bilijon v enem zernu peska, kakor pri nas 12 v dvanajsterini.

In taka je cela krogla zemlje kakor prašek na kurtki tistega, ki jo je iz nič stvaril!

V Gradcu 23. novembra 1855.

Ozir po svetu.

Gora Tabor.

Po angležkem spisal Jeriša.

I.

Čudni so nasprotki, ki nam jih zemlja predočuje. Pol-dan in polnoč se ne razlikujeta bolj med seboj, ko obrazi, ki se nam vedno pred očmi razvijajo. Resnica in laž šetate vštric po naših ulicah, in vsako uro dneva se čednost in hudobija srečujeta. V senci palače blaženstva stoji kočja stradavčeva, in dan na dan trosi voz bogatinov prah svojih bliščečih kolés po razterganih oblačilih ubozega Lazarja.

Zdravje in bolezen v isti sobi stanujeta; tuga in veselje gledate skozi isto okno, in nada in obup pod isto streho bivata. Kričanje dojenčka in gergotanje umirajočega čuješ iz istega stanovališča; pogrebci stopajo terdo za petami vesele ženitninske družbe, in radostni glasi cimbal in gosel se neprestanoma prelivajo v tužne glasove rekvijema. Oh! lepota in gerdoba, čistost in pokvarjenje, radost in tuga, vzhitjenje in obup, življenje in smert se čudno mešajo na naši brezpokojni zemlji.

Koliko različnega se je na jednom in tistem mestu že godilo! Kjer je nekaj stalo mesto Tyr, ki so ga kra-

ljico morjá imenovali, zdaj ribci svoje mreže razgrinjajo po opustelih pečinah, in peneci valovi se vlivajo čez stebre iz krasnega marmorja. Po praznih stanicah Idumeje si lisica luknje koplje, in prah puščave preletava pozabljene razvaline nekdanj tolimogočne Palmire.

Sova skovika po staroslavni kraljevih dvoranah, in veter poletne noči milotuzno pahljá skozi špranje nekdanj velikrasnih poslopij. Arabec jaha po ulicah starega Jeruzalema, ali postaja in zaničljivo pogleduje pobožnega romarja, ki hrepenjivo hiti k grobu Zveličarja. Muezzinov*) glas se razlega nad grobní prerokov in puščavin veter pokriva s prahom ustanove sedem azijanskih cerkvá. Oj, dobro in zlo, svitloba in tamina — se neprestanoma pretekavajo na tem svetu! —

Štiri in petdeset let je preteklo, kar je neki mož stal na gori Tabor, svetu odtlej dobro poznan. Bilo je krasno pomladansko jutro, ko je, stojé v bistri svitlobi ranega sonca, nepremično gledal v dolino pod seboj, kjer se je razvijal obraz, veličanski in dovolj strašni, pospešati bitke naj mirnejšega serca. Ta mož je bil Napoleon; in prizor pred njim: ljuta in strašna bitva ob gori Tabor.

Od Nazareta sem, kjer je nekdanj naš Zveličar hodil, se je pomikal Kleber **) s 3000 francozkih vojakov proti ravnini, ko naenkrat pod goro Tabor vso turško armado v red postavljeno pred seboj zagleda. Petnajst tisuč pešcev in dvanajst tisuč svitlih konjikov se je vzdignilo z neznanó silo nad to trumico 3000 Francozov. Kleber je imel komaj toliko časa, malo perišče svojih mož štirjaško postaviti, s topovi na voglih, ko je že onih 12.000 konjikov s toliberzím skokotom nad nje planilo, da je zemlja bobnela in vse se kadilo pod kopiti njihovih kónj.

Al okoli nepremakljivih štirjakov je strašen ogenj iz topov sipal smert in pogin v turške rajde, praznil sedla divjih konjikov z grozovito hitrostjo, ter zemljo s trupli jezdecov in žrebcev pokrival. Svitle čete so se sukale in sukale, so naskakovale in naskakovale malo trumo, in njihove britke sablje se utrinjale ko svitle zvezde v temnem čadovji strašne bitve — vse zastonj! čedalje hujši ogenj jih je sprejemal in zdelo se je, ko da bi bil ognjen pas francozki tropič obdajal — tako berzo je strel za strelom sledil.

Ko so se tako borili za žive in mertve, napadajoči Turci so čedalje hitreje cepali pred gotovim in smertonosnim zernom Francozov, in kmalo se je okoli njih na kupe trupel nasulo, ki so jih ko zagrada obdajali. Za tim nasipom kónj in mož je stala ta peščica vojakov ter se branila 6 potnih strašnih ur, in še je rejšala rajde sovražnikov, ko Napoleon z enim oddelkom na goro Tabor pridere in svoje oči pod-se oberne.

Kakošen prizor se mu tukaj razgerne! Cela planjava pokrita s četami divje skokotajočih kónj, ki semtertje korakajo, naskakujejo in odbijajo, v tem pa grom topov in strašno trosketanje pušk vzdušje napolnuje in se zdaj pa zdaj trobljenje kakih 1000 tromb in budni glasovi vojaške godbe zaslišavajo. Dim bitve se strašno vzviija nad sovražniki — in vse je smetnja, vse kaos pred njegovimi očmi.

Med 27.000 Turki, ki so planjavo pokrivali in svoje sovražnike ko oblak obdajali, in med neprenehljivim streljanjem topničarjev in puškarjev, zamogel je Napoleon, kje da se njegovi hrabri vojaki bijejo, čutiti zgolj po posameznih streljih, ki so mu kazali, kako se je vojni red z divjo silo obladajočega števila borila. Neprestani bliski izza nasipa trupel bili so ognjene mestica na tem hrumnem smetnem polji.

Napoleon stopi s svojim malim tropičem raz goro, z dvanajstakom iz visočine stiskanemu Kleberju naznanivši, da je njegova otetba blizo. Na to pa se Kleber vzdigne, premeni brambo v napad, in razlije navdušene svoje so-

borce čez sovražnika, strah in smert po polji razeipaje. Vsa zmešana in poteptana se je mogočna armada jaderno jela umikati proti Jordanu, kjer je ognjeviti Murat že komaj čakal, boja se udeležiti. In res! Neznane sile se zažene s svojimi konjiki med zmešane rajde, seče in sabljá, da

„Po sto jih tam, po sto jih tukaj pada“, in divjá med njimi ko razkačen lev. —

Ta vitežki vojak je po tem pravil, da ga je spomin na vse to, kar se je nekdanj na gori Tabor godilo, ravno v naj silnišem boji vsega prevzel, ter z deseterim pogumom navdal in okrepil.

Ko je sonce zašlo za palestinskimi ravninami, in večer svojo mračéčo svitlobó po pokojenem polji razlivati jel, je žveplen oblak visel krog visokega temena taborske gore. Nazaret, Jordan in Tabor — kakošne mesta za bojno polje! — (Konec sledí.)

Vsake baže kaj.

* Kmet in pa pek pred sodbo. Neki pek v mestico, ktero vsi poznamo, kupi od nekega kmeta 8 funtov sirovega masla (putra), ga zvaga, pa najde, da ga je za dobrega pol funta premalo. „Zdaj pa le z mano j v kancelijo, goljufl!“ zaupije pek nad kmetom. Kmet noče iti; ker pa pek le ne neha razsajati, pobere svoje kopita pa gré s pekóm k sodní. Na vprašanje sodnika: „ali je ta puter vaš?“ odgovori kmet, da! „Ste ga res prodali za 8 funtov, pa ga še 7 in pol ni?“ „Jez sem mislil, da ga je pošteno 8 funtov; če sem se v vagi zmotil, nisem jez tega kriv“ — odgovori kmet. „Kako to?“ — vpraša sodnik dalje. „Vidijo, gospod žlahtni, ker nimam vage pri hiši, sem pa dva hlebca kruha na vago djal, vsaki hleb po 4 funte, ki sem ju včeraj ravno pri tem peku kupil. In moj puter je še enmalo več vaginal. Če hočejo, pa prinesem hlebca sem, saj ju še nisem načel“. — Kako se je peku nos obesel pri teh kmetovih besedah, vsak sam lahko zapopade, in tudi to, kako je pravda stekla.

* Naj večji most na svetu je v Kanadi Steffensonov železni most, kteri je en del Viktorine železnice v angležki severni Ameriki. Dolg je ta most skorej dve angležki milji in na 24 stebrih visí. Izdelan popolnoma bo še le leta 1860; veljal bo čez 10 milijonov in 500.000 tolarjev.

* Napoleonova rodovina je nemška rodovina, ko bi bilo nemškim časnikom od leta 1812 verjeti. Leta 1812 se je namreč večidel v vsih nemških, iz teh pa tudi v francozkih časnikih bralo, da očetu rajncega Napoleona I. ni bilo ime Bonaparte, ampak Nikolaus Guttheil, in da nemško ime Guttheil je še le preselivši se na laško zemljo — v Korsiko — prekerstil v talijansko Bonaparte (po našem Doberdel).

* Lepa pobožna navada za mertve moliti, je že zlo stara navada in izvira iz časov sv. aposteljnóv, pa takrat še ni bil poseben dan — vernih duš dan — zato določen. Bere se, da sv. Odilo je prvi leta 998 v vsih samostanih Kluniacenserjev ukazal, naj se na dan po vsih Svetih, to je, 2. nov., spomin vsih v Bogu počivajočih duš obhaja, z daritvijo sv. maše in drugimi dobrimi deli praznuje. To lepo navado so poterdili potem papeži in za celo kristijanstvo postavili 2. listopad za vernih duš dan. Cerkveni zbor v Oksford-u leta 1222 je izrekel ta praznik za mali praznik, ob katerem so potrebne dela pripušene, in tako je še dan današnji.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Tersta. Tukajšni gimnazijalni učenik Vincenci Lavkocky je izvoljen za šolskega svetovavca terzaškega okrožja.

*) Muezzin je pri Mohamedancih javen klicar, ki ure k molitvi svojim vernikom naznanuje.

**) Francozki general.

slame ali sená mešati, dokler se suhe klaje ne privadijo. Enako previdno je tudi ravnati spomladi, da nagloma ne dobiva živina preveč same ali zelene klaje.

Kobile za pleme, ktere se za delo rabijo, ne smejo koj po tem, ko so se nazobale, k delu iti; dalj časa, kakor navadni delavni konji, morajo počivati, saj toliko časa, da jim želodec nekaj povžitega prekuha.

Silno potrebna je vsem konjem hladna voda; nikoli se pa ne smejo napajati, kadar imajo tež želodec ali kadar so od dela ali hoje vroči. Zakaj silno nevarne bolezni jih rade napadejo, če se to zgodi. — Vode ne smejo nikoli preveč merzle piti, in prav čista mora biti. Voda iz mlak in bajerjev se jim ne sme dajati. Voda iz merzlih studencov, iz rup (štirn) navlečena in iz globocih vodnjakov mora nekaj časa na soncu ali v hlevu postati, da se nekoliko pogreje. Najbolje je, konje napajati po kermi (futru).

Vse delavne konje je treba vsaki dan o določenih urah kermi ali futrati. To se mora z brejimi kobilami toliko bolj goditi, ker njih želodec urneje prebavlja, so tedaj hitreje lačne (gladne), in če ne dobé potrebne klaje, mora sad v maternem telesu v svoji rasti terpeti ali kobila sama moč zgubiti, če večkrat prepozno zobjanje dobiva.

(Dalje sledí.)

Starozgodovinski pomenki.

O pomenu imena mesta Retra in priimena černobogovega Pya.

Razložil Davorin Terstenjak.

Med polabsko-slovanskimi mesti, v katerih so bili imenitni božji hrami, nam imenujejo nemški kronikarji, posebno Kolberg, Julin — Volin ali Vineto, Guckov, Stetin, Branibor, Malhov, Plen, Orekundo ali Arkono, Karence, Asund, Ridegost, Jutrobog in Retro¹⁾. Retro iščejo v okolici vasi Prilvice na meklenburško-streliški zemlji. Posebno se je v najnovšem času za to okolico potegnil učeni sleditelj baltiških starin gosp. Lisch²⁾. Retra je stala na jezerskem otoku. Ime Prilvice opominja na lego ob vodi. Korenika je pri, begiessen. V mesto je peljal most ali lesení jéz, na katerem je bilo devet vrat in ravno toliko vlačnih mostov (Zugbrücken).

Nekteri so mislili, da je Ridegost in Retra eno in isto mesto, al ni takošna. Ridegost je drugo mesto in je dobilo ime po častji Ridegosta, kateri je enak z indiškimi Rudra-tom in se ima dobro razločevati od Radogosta, kateri se vjema z indiškimi Shri-Rama-tom. Naš slavni Šafařík je ime Retra razložil z „ratara“ od rat, bellum, vendar na retranskih molikih stojí očitno: Rhetra.

Kaj pomeni ime Rhetra? Učeni nemški starinoslovec Panofka je spisal znamenito knjižico pod naslovom: „Ueber den Einfluss der Gottheiten auf die Entstehung von Ortsnamen“, v katerih je obilo dokazov, da so stare mesta večidel po božanstvih, katerih poglavitno častje se je v njih obhajalo, svoje imena dobile. Ker smo se prepričali, da ste mesti Vineta in Jom po božanstvih Vineta in Jom dobile imeni, tedaj ni brezumno, ako terdimo, da tudi Retra je mitologiško ime. Saj tudi Karence opominja na Karevita, Asunt³⁾ na božanstvo Asiun, Ridegost na Rudra-Ridegosta, Jutrobog na Jutroboga, dalje ime rodičev polabsko-slovanskih: Lutiči na

Lutiboga, Lutomara, Koledici na Koledo, Bodrinci na Višnu, Bhadránata, Bodra, Stodorani na Stodo, Velesa, Dokšani na Dakša, Dokša-ta, očeta Vinetinega, — zakaj bi toraj dvomili, da ni tudi enaka z imenom Retra?

Ker so imena Vineta, Jom, Koleda, Dokša čiste indiške domačnice, zakaj bi tudi ne bilo ime Retra? V indiških spisih, posebno v Vrihaddevata-tu, kateri spis visokoučeni Roth k vediškemu slovstvu prišteva¹⁾, se slava poje božici Ratri²⁾. Ratri pomeni v sanskritskem jeziku noč, toraj je Ratri — Retra božica noči, in to mnenje poterjuje okolščina, da, ker so v Vineti častili božico rastečega dneva, v Jomu — boga svetlih nebes in v Jutrobogu, boga juternega sonca, ni mogoče tajiti častja božice noči v mestu Retri.

(Konec sledí.)

Ozir po svetu.

Gora Tabor.

(Dalje.)

II.

Pomaknime kazalo časa za 18 vekov nazaj, in poglejmo sopet na Tabor-goro. Dan je svitel in krasen, kakor dan ravno popisane bitve, in ista bajna iztočna krajina se razteza pred nami, od istega sonca obsijana. Tu je Nazaret s svojimi pridnimi bivatelji, — isti Nazaret, ad kodar se je Kleber s svojo vojsko vzdignil, in ondi teče Jordan, ob čigar bregovih so iskri konji svetlih Muratovih čet razgetali; in tu-le je Tabor-gora, — ista gora, na kateri je Bonaparte s svojim topom stal, in ista prekrasna ravnina, kjer se je bitvin dim vzdvijal, in 30.000 móž se v boji za žive in mertve sukalo. Vendar kako različno je, kar se pred našimi očmi godí! Sin Božji stoji na višini, ter s svojimi očmi meri mirno dolino, po kateri Jordan svoje sreberne valove razliva. Njegovi prijatli so pri Njem. Skupoma so šli po trudnejši poti, in sedaj stojé — majhne pičice na visokem verhu. V sinječi dalji bliščí od severo-zapada sem medzemsko morje, — v daljnem okrogu se razgrinjate širne ravnini: ezdraelonska in galilejska, — proti iztoku je tibersko jezero čez krajino razlito, ko gora Karmel na daljnem obzorji svoje nago teme v oblake dviguje. — Nikdo njih pa ne misli na krasno krajino, ki se pred njimi razvija, o dičnejem prizoru, ki se pred njihovimi očmi godí. Marijin sin — nazarenski tesar — potnik, s katerim vred so peš potovali marsikako trudno uro, s celo odkritostjo in serčnostjo tovaršev in prijatlov, pred njihovimi očmi se preminja. Čez Njegove oblačila se nenavadna svetloba razliva, ki vedno krasneja in živeja prihaja, dokler da celo vzdušje v tolikem blesku žarí, da je podoba, ko da bi se bila nebeška dika na zemljo spustila in poslednjič se vsa okolica v eno tiho bliščobo razlila. — Trije prijatli stermé v čudenji na prikazen, ter slednjič oči v Mojstra ljubeznjivo obličje obernejo. Ali glej! Večja prememba, ko z okolico, se je ž Njim zgodila. Ona visoka in resnotna podoba, ki se je tolikrat sklanjala nad posteljo umirajočega, v hajala v borno kočó reveža, šetala po ulicah jeruzalemskih, in postajala kraj ceste, blagor delé — oj, obličje, s solzami usmiljenja tolikrat orašano — gorí sedaj ko sonce v svojem poldanskem blesku. Milota se je umaknila veličanstvu, žalost bliščečej diki, pogled usmiljenja božje visočasti. Miren nebešk svit je razlít po jasnem obrazu, in božansko postavo oveva vzduh čudovite lepote. Nebesa so vso svojo krasoto različne na posvečeno mesto, in na žarkih svetlobe sta prispela Mozes in Elija, in stojita sedaj v iste svetle oblačila oblečena,

¹⁾ Thietmar VII. 52., Sefr. 104. 105. 133. Chronogr. Saxo. 1148. Helmold I. 83.

²⁾ Lisch v „Jahrbücher“ etc. IV. 21, 22.

³⁾ Asund je resničnša pisava, kakor Jasmund; primeri Knytl, Sag. stran 120 z Saxom, Gram. stran 840. Od oblike Asunt na drugem mestu.

¹⁾ Roth „zur Literatur und Geschichte der Veda“ str. 49.

²⁾ Pogledj verstice pesmi, ktera se začne: „na tam rátram param súktam vaishvadevam mameti yat“ itd. pri Weberu „Indische Studien“ I. Heft str. 109. Pis.

zraven Njega. In, oj novega čuda! te tri sjajne postave se pomenkvajo med seboj, in v trojnem soglasji se čujejo besede: „Oljska gora, Kalvarija, smertni boj in križanje!“

Je li čuda, da je svet strah Petra obšel, besedo mu vzel, ter ga na zemljo prosterl, vidšega, kako se je med govorjenjem oblak, z neba padajoči zvezdi podoben, doli spuščal ter kras in svetlobo sipaje nad veličastnimi podobami obvisel, ko se je hkrati iz njegovih sjajnopolnih gub glas zaslišal rekoč: „Ta je moj ljubi Sin, v katerem se mi je dopalo; Njega poslušajte!“ —

Koliko časa je prikazen terpela, ni povedati: ali celo ono noč je Jezus s svojimi prijatli na samotni gori prebil. Kaj so med seboj govorili, nam ni znano; ali sen, znamo si misliti, ni se pač isto noč doteknil njih oči; in ko so sedeli na visokem temenu, in so zvezde budéle gledaje milo luno, ki je svojo mirno svetlobo razlivala čez mračno krajino, govorili so pač besede, ki so jih nebesa rodile, in resnice so se razodevale udanim in s svetim strahom prevzetim učencem, vredne, da bi se nikdar ne pozabile.

Oj razlike med nebesi in zemljo! Je li mogoče huje nasprotje, ko bitva in — Sprememba na gori Tabor? — Zona obhaja človeško serce o misli: Bonaparte in Božji Sin na isti gori — uni s svojim razdjavnim topom na strani, in ta z Mozesom in Elijem z nebes. Toda nikakošna pozneja oskrumba ne zamore izbrisati perve posvete taborske gore! Oblita z nebeško veličastjo in počesčena s čudovito prikaznijo Spremembe je in ostane Tabor posvečena gora med zemskimi gorami! —

Večer sv. Miklavža.

V raznih deželah so med ljudstvom razne posebnosti, po katerih se razločuje dostokrat ena dežela od druge. Dostokrat pa take posebnosti sabo prinašajo tudi svoje praznovanje, ktero ne velja le za en kraj, temuč za več dežel; une ločijo ljudstva po narodu, te jih edinijo po véri. V to versto spada praznovanje sv. Miklavža, 5. dan decembra zvečer in pa 6. zjutrej.

Mladina se kaj veseli tega dneva: mala punčika je že več dni bolj ubogljiva, spravlja v red to in uno, pomaga materi, kar in kjer koli le more in jo celó večkrat poboža, kar je bila prej le redko storila. Majhen deček gré iz šole koj domú in pripovedava, kako priden da je bil, in da so ga tudi učenik pohvalili in več tacega. Vsi otroci pa gledajo milo in radovedno starišem v oči in ne morejo zamolčati, kar jim leži na sercu.

„Ali bo tudi letos prišel?“ vprašuje sinek očeta in hodi okoli matere, kakor mačka okoli kaše.

„Kdo?“ mu oče odgovori z glasom, kakor da bi ga ne razumel.

„No — sv. Miklavž — kaj ne véste?“

„Parkelj, parkelj bo prišel, pa ti bo debelo šibo prinesel“, ga podraži oče. — Sinek orudeči; rad bi se zajokal, pa si ne upa jokati te dni za vsako stvarico, omolkne tedaj, pa kmali spet popraša: „kaj ne, da bo prišel, pa kaj prinesel?“

Na tergu se prodavajo razne otroške igrače: male pišalke in velike trobente, leseni in svinčeni vojaki in konji za pridne fantine; lesene in svinčene punčike, lepo pisano oblečene, hišna posoda itd. za čedne in marljive dekline. Prodavajo se tudi podobe iz malega kruha (marcipana *), podobe svetnikov, in zlasti sv. Miklavža, pa blizo njega tudi podoba rogatega parkeljna.

Od kadaj da je pri nas v navadi praznovanje sv.

Miklavža, ne vé; gotovo že dolgo časa. Vzrok tega praznovanja pa je, kakor sem slišal, prigodba iz laške — napolitanske dežele, vendar se mi to čudno zdí, ker tega praznika na Laškem le malo ali celó nič ne poznajo; toliko bolj pa je znan pri Slavenih in na Nemškem. Zgodba se pripoveduje takole: V Napoli, poglavitnem mestu doljne Italije, je živela svoje dni uboga pa pobožna vdova, imela je tri zale, pridne in pobožne hčerke, ktere pa niso mogle stari materi življenja polajšati in revnosti v okom priti, akoravno so noč in dan delale in se trudile; zapeljevalcev ni manjkalo, — al dekleta se niso dale zmotiti, so ostale uboge pa poštene. Mestni škof, sv. Miklavž, ki je na poti kristjanske ljubezni večkrat memo une biše šel, v kateri je prebivala uboga vdova s svojimi hčerami, je zagledal na strehi tri angelje varhe ter poprašal, kdo da stanuje v ti hiši, in ko je zvedel kdo, je šel v mraku tje, poterkal na okence, pa položil tri mošnje dnarjev na njo; potem je odšel, ker ni hotel, da bi hvalil svet njegove miloserčne dela. Al kako se je škof ustrašil in začudil, ko je zagledal za nekaj dni na strehi tri hudôbe skakati in plesati. Pomoč miloserčne duše je bila dekleta ošabne naredila, in one so molitvi, delu in čednosti slovó dale. — Od tod tri mošnje na bukvah podobe sv. Miklavža, od tod parkelj. — Povedal sem povedko, kakor sem jo slišal; pripoveduje se morebiti tudi drugač, ker tudi namest mošnoj vidimo na bukvah sv. Miklavža tri zlate jabelka namalane *).

Vernimo se spet k našemu praznovanju. Noč se bliža, — v uni izbi za mizo sedijo otroci, molijo ali pa se učijo, in se hvalijo, kako da so pridni, — v ti pa je vse tiho: bojijo se parkeljna. Kar se na dvorišču zasliši rožljanje verig, na vrata strašno poterka in v izbo stopi — parkelj, pisan ali v kožuh oblečen, na glavi dva rogova, velike berke, v rokah burklje; opasan je z verigami, ki mu visijo do tál. Parkelj zareži na otroke, upraša kdo je bolj poreden, da bi ga vzel — ali vsi kričijo, da so pridni; — pa spet poterka na vrata, parkelj se ustraši, odide s poprejšnim rožljanjem, v izbo pa pride mož lepo okinčan, z dolgo belo brado, zlato palico v rokah in na glavi škofovo kapo — Miklavž je. On sprašuje mladino o božjem nauku, jo svari in k pridnosti in čednosti napeljuje, delí potem darove in korači veličastno od ondot. — V nekterih krajih — in to je veliko bolj pametno, kakor tisto noro rogoviljenje gerde parkeljnové pošasti, ktera je pri marsikterem otroku že božjast in druge bolezní iz silnega strahú napravila in bi se povsod prepovedati imela — pa povedó stariši otrokom, da bo sv. Miklavž ponoči skrivej delil svoje darove, nastavijo tedaj na okno, ali na mizo preden gredó spat, čevlje, okrožnike, torile itd., in zjutrej zgodej najdejo otroci — Miklavžove darove. Celi ta dan je mladini imeniten dan, sliši se jok in veselje, obljube k dobremu, vprašanje po tem in unem. Stari oče, kl sedí za pečjo, se veselo smehljá, in solzica se mu po obrazu polije mislečemu na — vesele mlade dni, ko človeka še pozlačena igrača veseli!

Al povsod se ne praznuje dan sv. Miklavža, in tudi pri Slavenih so kraji, kjer ga le malo poznajo. Na Tominskem sem le pri bolj premožnih to vidil; na večer sv. Silvestra pa, to je, zadnji večer leta se zbirajo hišni otroci v izbi in mati prinesejo cajnico polno orehov, pa jih veržejo naj prej pod mizo, potem pa pod stropje. Otroci pobirajo orehe, jih štejejo, se zberajo okoli mize in si pripovedujejo — kaj? ne vé, ker sem prezgodaj zapustil svoj rojstni kraj, in potem mi ni bila več priložnost viditi te navade, pa tudi vprašati ne, kaj da pomeni. Kuk.

*) Marcipan (panis marci), mali kruhek so nekđaj v Benedkah ob času hude vojske, ko jim je bilo pomanjkovalo živeža, imenovali male hlebčike kruha, enake našim prešcam ob času vsih vernih duš. Pa ta marcipan ni bil nič podoben sedanjemu marcipanu (popernjaku), ki je večidel iz meda narejen in se dela v sladčarnicah. Pis.

*) V 2. bukvah „Djanja svetnikov božjih“ izdanih od svitl. knezoškofa Slomščka se bere povedana povest od omenjenih treh hčer nekoliko drugač. Tudi sv. Miklavž, sin bogatih starišev iz Patare v Licii na Jutrovem, takrat še ni bil škof, ampak še le nižji mašnik. Vred.